

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Viite: Lausuntopyyntö lausuntopalvelussa, diaarinumero VN/34059/2021

LAUSUNTO VALMISTELUSSA OLEVASTA II-ASTEEN UUDISTUKSESTA

Kirkkopalvelut ry lausuu hallituksen esitykseen 12.5.2022 seuraavaa:

Toisen asteen uudistuksen lähtökohdat ja tavoitteet on johdettu parlamentaarisesta koulutuspoliittisesta selonteosta (2021), jotka sinällään ovat pääosin kannatettavia ja oikeansuuntaisia. E erityisen tärkeää on, että turvaamme kaikille oppivelvollisille mahdollisuuden suorittaa toisen asteen tutkinto.

Käynnissä olevan uudistuksen valmistelu on kuitenkin toteutettu liian tiukalla aikataululla, tehdyissä johtopäätöksissä ei ole riittävästi tietoperustaa eikä pitkän aikavälin vaikutuksia ole ennakoitu. Näin ollen esitämme, että valmistelu keskeytettäisiin, muutostarpeet arvioitaisiin uudelleen ja kehittämistyö aikataulutettaisiin pidemmälle aikavälille.

Jatkovalmistelussa tulisi mielestämme ottaa huomioon seuraavia asioita:

- Ammatillisen koulutuksen laaja reformi tuli voimaan v. 2018. Tuon kokonaisuuden muutosten valmistelua tehtiin useita vuosia eikä kaikkia uudistuksen tavoitteita ole vielä täysimääräisesti saavutettu. Koronaviruksen aiheuttama poikkeuksellinen tilanne on viivästyttänyt reformin täysimääräistä hyödyntämistä, eikä reformin toteutuksen arvioinnista ole vielä tehty perusteellisempaa tutkimusta tai selvitystä.
- Meneillään olevassa uudistuksessa tarkastellaan asioita eri osa-alueista (rahoitus, toiminnan ohjaus, sisällöllinen uudistus), jonka vuoksi kokonaisuuden tarkastelu jää puutteelliseksi tai vähintäänkin ohueksi.
- Mikäli ammatillisen koulutuksen rahoitus jaetaan kahteen osaan (oppivelvolliset, jatkuva oppiminen) menetetään reformin rahoituslain tuoma joustavuus oppivelvollisten ja jatkuvan haun kautta tulevien opiskelijavuosien välillä. Nykymalli on mahdollistanut valtakunnallisen haun kautta tulleiden ja jatkuvan haun kautta tulleiden opiskelijoiden yhdistämisen samaan opiskeluryhmään. Jatkossakin tämä joustavuus tulisi säilyttää koulutuksen järjestäjillä.
- Sekä nuorten, että aikuisempien opiskelijoiden koulutusten rahoitusta tulee kehittää edelleen. Kehittämisen tulee tapahtua avoimesti ja riittävän pitkällä aikavälillä, jotta koulutuksen järjestäjät voivat ennakoida omat, järjestäjäkohtaiset rahoituksen muutokset. Rahoituksen jakaminen kahteen osaan (oppivelvolliset,

jatkuva oppiminen) johtaa myös koulutusten sisällölliseen eriytymiseen. Uudistuksella vaarannettaisiin reformin myötä myös nuorisoasteen koulutuksessa saavutettu työelämälähtöinen lähestymistapa.

- Esitettyä jakoa n. 1 Mrd. € oppivelvollisten koulutukseen ja n. 1 Mrd. € jatkuvaan oppimiseen, ei tulisi tehdä. Nuorten oppivelvollisten kouluttautuminen on nykyisessä mallissa ollut turvattu, lähes kaikki ovat saaneet opiskelupaikan. Jatkuvan oppimisen rahoitustarpeet ovat työelämä- ja asiakaslähtöisiä, jolloin joustavuus ja nopea reagointi muuttuviin tarpeisiin ovat tärkeitä.
- Mikäli rahoituksen pohjana käytetään jatkossa v. 2022 oppivelvollisten opiskelijavuosien/opiskelijamäärien toteumaa, koulutuksen järjestäjillä ei ole mahdollisuutta ennakoida tätä muutosta tulevissa rahoituksissaan ja suunnitelmissaan. Uudistuksen yhteydessä on tullut esille, että erityisesti pienillä koulutuksen järjestäjillä muutos vaikuttaa niin, että rahoitus tulee pienemään. Tämän vaikutuksen syntymekanismia ja euromääriä ei ole avattu koulutuksen järjestäjien edustajille.
- Nykyinen rahoitusjärjestelmä on historiansa tuotos. Se on monimutkainen. Esitys ei kuitenkaan yksinkertaista sitä, vaan pikemminkin päinvastoin: rahoitus jakautuisi perusasetelmaltaan kahteen osaan, joista toisessa eri kertoimet säilyisivät nykyisellään ja toinen malli tulisi uutena. Suunniteltu muutos tarvitsee kokonaistarkastelun avoimesti ja koulutuksen järjestäjiä kuullen.
- Suunniteltu ammatillisen tutkinnon yli 180 osaamispisteen suoritusmahdollisuus ja edellytykset koulutuksen toteuttamiselle muodostuvat erilaisiksi eri koulutuksen järjestäjittäin ja siten myös opiskelijoille epätasa-arvoiseksi, kun ”yli tutkinnon suoritusta” ei ole uudistuksessa kaavailtu subjektiiviseksi oikeudeksi.
- Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteinen kehittäminen on kannatettavaa. Esityksessä käsitellään suppeasti vain ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden lukio-opintojen suorittamista. Esitys ei sellaisenaan johda II-asteen koulutusten laajamittaiseen yhteistyöhön, eikä siten paranna koulutusten saavutettavuutta muuttotappioalueilla. Esityksessä jää ohueksi se, miten lukion opiskelijoille mahdollistetaan tai kuinka toimintakulttuuria halutaan muuttaa siihen suuntaan, että ammatilliset opinnot olisivat lukiolaisille mahdollisia ja toivottavia osana yksilöllisiä polkuja.
- Esityksessä ei oteta kantaa lukion tuntijakoon. Korkea-asteen opiskelijavalintakriteereissä tulisi enemmän arvostaa ammatillisessa koulutuksessa hankittua työelämäosaamista ja geneerisiä taitoja, mm. vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Samalla tulisi vahvistaa ylioppilastutkinnon rinnalla ammatillisen koulutuksen väylää yhä useammin polkuna kohti korkea-asteen opintoja.
- Järjestämislupien hallinnointiin tarvitaan kevennystä ja byrokratian vähentämistä. Järjestämisluvissa tulisi olla joustava mahdollisuus siihen, millä kielellä tutkintoja toteutetaan. Tutkintojen osalta tarvitaan sääntelyä muun muassa niin, että pienten ja erikoistuneiden alojen osalta tutkintojen järjestämistä säädeltäisiin. Tämä siksi, että näissä tutkinnoissa tarvitaan erikoistunutta osaamista. Myös eri alojen erillislainsäädäntö sekä valtakunnallinen kokonaisuus tulisi huomioida.

- Järjestämisedellytysten kehittämisessä korostetaan uudella tavalla alueellista yhteistyötä. Asian valmistelussa tulee ottaa esille omana kysymyksenään se, millainen rooli ja asema valtakunnallisilla koulutuksen järjestäjillä ja usean maakunnan alueella toimivilla on asiassa. Lisäksi on huomioitava yksityisten koulutuksen järjestäjien rooli ja asema alueellisissa suunnitelmissa. Esitämme, että alueellisten keskustelujen rinnalle luodaan valtakunnallisesti toimivien koulutuksen järjestäjien ja ministeriön väliset tavoitekeskustelut.

Kirkkopalvelut ry:n puolesta

Helena Ahonen, rehtori